

Diskors mill-Onorevoli Anton Tabone

Speaker tal-Kamra tad-Deputati

Parlament ta' Malta

fl-okkażjoni tal-kommemorazzjoni

tas-*SETTE GIUGNO*

It-Tlieta, 7 ta' Ġunju 2005

Il-kommemorazzjoni tal-ġrajjet tas-Sette Giugno u ċ-ċelebrazzjonijiet tagħhom kull sena għandhom iqanqlu f'qalbna u f'moħħna sentimenti patrijottiċi għal dak li twettaq bit-tixrid tad-demmm 86 sena ilu. Kull sena nibqgħu niftakru dawn il-ġrajjet ta' kif erba' min-nies taw hajjithom għal-liberta' ta' pajjiżna. Kienu nies sempliċi, ħaddiema onesti, bla pretensjoni ta' xejn li sabu rwieħhom f'incidenti li matulhom ħin bla waqt tilfu hajjithom. Isimhom għandu jibqa' jissemma fostna lkoll.

Manwel Attard u l-Għawdxì Ġużeppi Bajada ntlaqtu fi Strada Forni. Wenzu Dyer waqa' proprju hawn fil-pjazza ta' quddiem il-Palazz, li jsejħulha l-Main Guard.

Karmenu Abela li safa ferut bil-bajunetti quddiem it-Teatru Rjal miet f'it granet wara fl-isptar kawża tal-feriti li soffra proprju fis-7 ta' Ġunju, meta fil-fatt iquatlu t-tlieta l-oħra.

Nistgħu ngħidu li din l-istorja, li laħqet il-quċcata tagħha fis-7 ta' Ġunju 1919, kellha sehem dirett fl-ewwel passi effettivi li saru għall-avvanz kostituzzjonali ta' pajjiżna. Għaliex f'dak il-jum stess li l-erba' Maltin ħallsu b'hajjithom, fl-istess ħin kienu qed jiltaqgħu grupp ta' nies miġbura

f'assemblea nazzjonali sabiex jiformolaw id-drittijiet kostituzzjonali tal-Maltin. Din il-laqgħa kellha tiġi aġġornata. Għalhekk iż-żewġ grajjiet huma marbutin flimkien għal dejjem. Sfortunatament kellu jkun it-tixrid tad-demmi li ta dik il-forza qawwija lill-aspirazzjonijiet nazzjonali li fl-1921 wasslu biex ikollna l-ewwel Assemblea Legislattiva eletta mill-poplu Malti u Għawdxì.

Ma ninsewx li l-grajjiet tas-Sette Giugno kienu qed jirrispondu wkoll għall-karba ta' kunsiderazzjonijiet soċjali. Is-setturi kollha tal-poplu kienu mxebbgħin u mtaqqlin bil-kriżi ekonomika, soċjali u politika li kienet qed tifni 'l Malta wara li ntemmet il-Gwerra l-Kbira li matulha Malta kienet tat sehem hekk kbir li saħansitra kienet saret magħrufa bħala "*The Nurse of the Mediterranean.*"

Għaldaqstant il-grajjiet tas-Sette Giugno kienu l-espressjoni tas-sentimenti li kien ilhom ibaqbqu fil-qalb tal-poplu Malti. Dan huwa il-veru sinifikat ta' grajja li għadda ħafna żmien minn fuqha u li wieħed jibqa' jittama li għadha u li tibqa' f'moħħ il-poplu. Hemm min jistaqsi: Illum wara dawn is-snin kollha għad hemm lok għal din il-kommemorazzjoni? Għad hemm il-bżonn illi nieqfu kollha kemm aħna u f'dan il-jum ta' riflessjoni nergħu nfakkru

dawn il-ġrajjet demmija? Fil-fehma tiegħi r-risposta hija waħda u kategorika. IVA.

Għalkemm illum id-dinja m'għadhiex li kienet. Min kien jaħkimna huwa ħabib, anzi seħibna fl-Unjoni Ewropea. Għalhekk il-kommemorazzjoni li kull sena naghmlu ma għandhiex l-iskop li ninkriminaw, nitfgħu xi tort fuq xi hadd. Li rridu huwa li nfakkru u nfahhru l-patrijottizmu ta' dawk il-Maltin u l-Għawdxin li tant snin ilu hallew ħajjithom f'din il-pjazza u t-triqat tal-madwar. Irridu nfakkru dak li writna permezz tas-sagrifiċċju estrem ta' dawk l-erba' ħutna. U dan naghmluh b'sens qawwi ta' dover.

In fatti kull settur tas-soċjeta' moderna tagħna għandu għax ikun kburi u rikonoxxenti għal dak li nkiseb matul l-għexieren ta' snin li għaddew minn dak iż-żmien 'l hawn. Għall-Parlament tagħna hija kommemorazzjoni ta' ġrajjet li taw bidu għall-ewwel Assemblea Legiſlattiva li twaqqfet f'Malta. Għalhekk kien xieraq ħafna li l-kommemorazzjoni tas-Sette Giugno tiġi dedikata għall-organu awtentiku ta' l-espressjoni demokratika ta' Malta, u cioe' l-Parlament.

Għaliex il-Parlament tagħna huwa mnissel fid-demmi tas-Sette Giugno u jinsab kburi li rnexxielu jespandi u jiffjorixxi matul l-84 sena li ilu jeżisti. Kienu snin fejn għadda minn ħajja mqallba, meta mhux darba jew tnejn safa sieket hekk kif minn żmien għal ieħor il-Kostituzzjoni giet sospiza u s-sala tal-Parlament waqgħet fil-muta u tballlet ġieli anki għal snin shaħ. Meta l-Kostituzzjoni kienet tingħata lura, il-Parlament tagħna kien jerga' jiehu postu u jsemma' leħnu. Il-partiti politici Maltin kienu jerggħu jieħdu vitalita' u enerġija mgedda meta jerga' jiftaħ il-Parlament. Kien jirrifletti b'determinazzjoni l-ideal tal-liberta' politika li kien iheggeg f'qalb il-poplu.

Nistgħu ngħidu li l-Parlament tal-lum huwa fil-fatt fil-fazi bikrija tat-tielet generazzjoni tiegħu. L-ewwel generazzjoni kienet dik li mill-ewwel inawgurazzjoni fl-1921 wasslitu sa l-1964/74 meta ksibna l-Indipendenza u sirna Repubblika. It-tieni generazzjoni hija bejn dak il-perjodu u s-sħubija ta' Malta fl-Unjoni Ewropea. Illum, kif għidt, bdejna t-tielet generazzjoni tal-Parlament Nazzjonali. Għadna kemm bdejna proprju t-tieni sena ta' din il-generazzjoni. Illum tinħass ħtiega dejjem akbar li l-Parlament Malti jkollu strutturi effiċjenti li jsostnu l-ħidma speċjalizzata tal-parlamentari Maltin. Ir-rwol għdid tal-Parlament tagħna nistgħu ngħidu li qed jiġi definit u jinsab f'fazi formattiva. Nemmen li bħalma ġara fl-imghoddi l-Parlament kapaci

jilqa' għall-isfidi godda li r-rwol tiegħu qed jipprezentalu u l-istess maturita' tal-parlamentari tagħna għandha tippreparahom sewwa għat-tibdiliet neċessarji biex nimxu maż-żminijiet.

Fil-verita' ilu jinħass il-bżonn ta' riformi fil-hidma tal-Parlament, għad li maż-żmien saru tibdiliet, ewlenija fosthom l-introduzzjoni ta' sitt kumitati permanenti għaxar snin ilu li nistgħu nġhidu li huma r-roti li jdawru x-xogħol tal-Parlament. Ċertament li l-operat ta' dawn il-Kumitati jrid ikompli jissahħah b'appoġġ sħiħ fil-laqgħat tagħhom u bejn laqgħa u oħra. Irridu naraw li l-Kumitati tal-Parlament jilhqqu l-livelli u l-istatus li jixirqilhom bl-impenn mistenni, sostnut b'servizzi adegwati.

Ir-rwol ġdid li nġhata l-Kumitat Permanenti dwar l-Affarijiet Barranin u Ewropej li jiskrutina d-dokumenti kollha ta' l-Unjoni Ewropea kif ukoll diskussjonijiet bħal dik li għaddejja fil-Kumitat Permanenti dwar l-Affarijiet Soċjali fuq il-Bioteknoloġija f'Malta u d-Drittijiet tal-Bniedem, ir-rwol tal-Kumitat Permanenti dwar il-Kontijiet Pubbliċi li jgħasses il-kontabilita' fil-qasam pubbliku fil-pajjiż u l-kontribut siewi li jagħti l-Kumitat Permanenti għall-Konsiderazzjoni ta' Abbozzi ta' Liġi, biex ma nsemmix ix-xogħol utli tal-Kumitat Permanenti dwar ix-Xogħol tal-Kamra, kif ukoll il-

partecipazzjoni attiva, kemm fuq livell bilaterali kif ukoll fuq dak multilaterali, komplew iżidu r-responsabbilta' u l-pressjoni fuq il-Membri tal-Parlament. Dan kollu jitlob għal tmexxija aġġornata tal-Parlament li issa saret, fil-fehma tiegħi, waħda urgenti u jekk ma niċċaqalqux fuqha, ix-xogħol parlamentari jiġi affettwat hażin.

Għaliex illum iktar minn qatt qabel, id-dimensjoni internazzjonali tal-Parlament Malti hija waħda rilevanti u allura teżisti l-htieġa li tiġi aktar u aktar sostnuta. Id-diplomazija parlamentari, bi skambji regolari, bi bdil ta' esperjenzi u ideat, issostni b'mod mill-aktar konkret u sinifikattiv id-demokrazija parlamentari. Il-Parlament tagħna jibqa' kommess illi fis-snin li ġejjin ikompli jaħdem fuq din it-triq.

F'dan il-kuntest il-Parlament għandu missjoni x'jaqdi. Is-sħubija ta' Malta fl-Unjoni Ewropea għabbietna b'responsabilitajiet u obbligi illi ma nistgħux ninjorawhom. Fuq kollox l-inizjattivi li qed jieħu l-Parlament tagħna kemm f'livell bilaterali kif ukoll f'livell multilaterali iridu jibqgħu jissahħu.

Illum nafu li entitajiet li huma responsabbli lejn il-Parlament u jirrapportaw lilu, bħalma huma l-Uffiċċju ta' l-Ombudsman u dak ta' l-Awditur Ġenerali,

huma kompletament awtonomi waqt li l-amministrazzjoni fil-Parlament nazzjonali hija dipendenti mis-servizz pubbliku. Din hija anomalija li jinhtieg li tiġi rrangata. Harsa lejn pajjiżi fl-Unjoni Ewropea u *oltre*, fis turik illi l-awtonomija tal-parlament nazzjonali hija kompletament assicurata sabiex tgħinu jaqdi bla xkiel u bi trasparenza d-dmirijiet tiegħu.

Ghalhekk hemm il-bżonn li jiġi stabbilit Servizz Parlamentari awtonomu mis-servizz pubbliku kif nafuh illum. Dan is-servizz ikun responsabbli biex jagħti l-appoġġ meħtieġ lill-Parlament halli dan jaqdi aħjar il-funzjonijiet tiegħu. Trid tkun imsaħħa l-awtonomija li jgawdi l-Uffiċċju ta' l-Iskrivan biex b'hekk is-servizz parlamentari jinsilet kompletament minn dak pubbliku. B'dan il-mod id-distinzjoni bejn Parlament u Eżekuttiv toħroġ iktar ċara.

Ghaldaqstant tlabt li jithejja rapport fuq is-sugġett kif ukoll abbozz ta' liġi li twaqqaf Servizz Parlamentari proprju bl-għan li l-Parlament tagħna jikseb l-awtonomija tiegħu bla aktar telf ta' żmien. Nemmen li idealment dan is-Servizz Parlamentari għandu jirrapporta lil wiehed mill-Komitati Permanenti tal-Kamra tad-Deputati. B'dan il-mod il-Parlament tagħna jkun liberu fit-tmexxija ta' l-operazzjonijiet amministrattivi u loġistiċi tiegħu u hekk ikun

jista' jaqdi ahjar ir-rwol tiegħu kif definit fil-Kostituzzjoni u fl-istess Ordnijiet Permanenti tal-Kamra.

Hawnhekk infakkar f'dak li ili ngħid għal dawn l-ahhar snin, jigifieri li l-Ordnijiet Permanenti tal-Kamra jehtieg li jigu riveduti. F'dan il-kontest nistenna l-koperazzjoni u l-kollaborazzjoni ta' kull min hu kkonċernat. Nistaqsi wkoll jekk wasalx iż-żmien li d-Deputati tal-Parlament Malti jkunu dedikati kompletament u unikament għax-xogħol parlamentari, bħalma huma shabhom fil-parlamenti nazzjonali tal-pajjiżi ta' l-Unjoni Ewropea u oħrajn.

Naturalment biex dan kollu jkun jista' jsir, irid ikun hemm qbil shih bejn iż-żewġ naħat tal-Kamra għax it-tibdil propost għandu jkollu appogg wiesa' u shih.

Il-Parlament tagħna, hekk kif diehel fit-tielet generazzjoni tiegħu ma jstax ma jiċċaqlaqx għax inkella jiffossilizza ruhu u ma jkunx jirrispondi għall-isfidi tal-lum u ta' għada. Il-grajjiet tas-Sette Giugno li qed nikkommemoraw l-anniversarju tagħhom illum jistidnuna biex kull meta jkun hemm bżonn inħarsu b'mod kritiku lejn l-istituzzjonijiet tagħna, inkluz

l-organi legislattivi li minnhom tiddependi l-ħajja tad-demokrazija parlamentari ta' pajjiżna. Jistidnuna biex fejn hemm bżonn ta' tibdil ma niddejqux u ma nibżgħux inwettquh. Ninsab konvint illi meta jigu biex jitwettqu r-riformi meħtieġa, il-Parlament tagħna jsib il-koperazzjoni ta' kulħadd.